

Glosa, 29. 3. 2021

Ko je pred tridesetimi leti nastajala Republika Slovenija, nisem šel v Ljubljano, ker so takrat po slovenskih cestah rožljali tanki JLA. Še danes mi je žal, da nisem imel dovolj poguma in na takšen ali drugačen način sodeloval v osamosvojitvenem procesu. V četrtek, 25. marca pa sem si dejal, da ne morem manjkati na tiskovni konferenci, ki jo je sklicala na Kongresnem trgu Sinteza, koalicija civilne družbe za prenovo, da predstavi komaj ustanovljeni »Nacionalni svet za spremembo volilnega sistema«. Konferenca, ki naj bi se odvijala na prostem pred glavnim sedežem ljubljanske univerze, je bila sklicana ob 11. 55. Pet minut pred dvanajsto. Ne vem, ali so organizatorji izbrali ta čas z namenom, da simbolično opozorijo na urgenco, v kateri smo, ali pa na to niso pomislili. Jaz sem kljub zaprekam, ki jih narekuje pandemija, šel v Ljubljano, prepričan, da Sloveniji bije zadnja ura. Ker je znano, kako policija ravna z manifestacijami na odprtem, ki imajo oporečniški predznak, so pobudniki tiskovne konference v okrožnem pismu priporočili, naj udeleženci pazimo, da se zberemo največ po deset v eni skupini in naj bomo drug od drugega varno oddaljeni. Opozorilo je bilo odveč, kajti nabralo se nas je približno dvajset starejših moških, med katerimi je bil najbolj prominenten Milan Kučan. Žensk je bilo manj kot prstov na eni roki. Dve sta bili rosno mladi. Ena je držala mikrofona, v katerega so govorili trije predstavniki Sinteze, druga je imela nalogo, da vsakemu od trojke po njegovem kratkem posegu, da oranžno gerbero. To pa je bilo vse. Akustika je bila slaba, poleg tega pa nas je še motila ekipa vrtnarjev, ki so v parku Kongresnega trga z električno žago vneto žagali veje tamkajšnjih mogočnih platan.

Kljub vsemu sem zadovoljen, da sem šel v Ljubljano. Prepričan sem, da sem se udeležil zgodovinskega dogodka, na katerem je bil storjen obračun z izkušnjo zadnjih tridesetih let in podan predlog, kako naprej. Predsednik Sinteze Emil Milan Pintar je v svoji uvodni besedi najprej poudaril, da je počelo vseh težav Slovenije v zastarelem, premalo demokratičnem in nedomišljenem volilnem sistemu, ki ovira njen nadaljnji razvoj. Soglašam z vsem, kar je rekel, razen z uvodnimi stavki. »Slovenija«, je dejal, »je bila pred 25. leti zgledna, ugledna država. Imeli smo cilje, ki smo jih uspešno realizirali z vstopom države v Evropsko unijo.« Ne bi trdil, da je bil vstop v EU pokazatelj naše »zgodnosti«, bolj rezultat volje Zahoda z Natom na čelu, da prodre čin globje v Srednjo Evropo in na Balkan. Pri tem kvaliteta držav kandidatki ni bila tako

pomembna, kolikor njihova geografska pozicija. Slovenija se je v tistem času že omadeževala z orožarsko afero in drugimi sramotami, tako da ni bilo treba čakati na današnji dan – kot je rekel Pintar – »ko smo zašli« in se znašli »v veliki strukturni in razvojni krizi. Sistemska korupcija, klientelizem in nepotizem so postali naša nova normalnost. Država izgublja ugled, vse pogosteje smo predmet obravnav evropskih inštitucij.«

Jaz sem drugačnega mnenja. Mislim, da je vse posledica nedoraslosti elit, ki so se znašle na oblasti. Osamosvojitve jim je padla v naročje kot zrela hruška – saj je jasno, da bi je brez razpada Sovjetske zveze ne bilo – in »homines novi« so slastno ugriznili vanjo. Soglašam pa s tem, kar je Pintar dalje ugotavljal: »Politične stranke so nas postopoma, namesto v večstrankarsko demokracijo, pripeljale v strankokracijo. Negativna kadrovska selekcija, zapiranje političnih elit pred družbo, distanciranje od ljudstva. Tviteraška politika je duhovni obraz generacije, ki je (...) v petem razredu nehala brati knjige in hoditi v muzeje. V takem stanju ni niti pripravljena niti sposobna začeti demokratični dialog o nujnih spremembah volilnega sistema.«

Kaj storiti, da se izvijemo iz zagate, v kateri smo se znašli, sta skušala razložiti Ciril Ribičič in Miran Mihelčič. Predlagala sta spremembo volilnega sistema, ki naj bi povezal proporcionalni in večinski izbirni postopek in naj bi težil k večji legitimnosti izvoljenih predstavnikov ljudstva ter vrnil več zaupanja v parlament, politične stranke ter politiko kot tako. Lepo. Na vprašanje, kako to doseči, so organizatorji Sinteze odgovorili, da bodo skušali najprej prepričati parlamentarce v svoj prav, če ne bi šlo drugače, pa bodo pomislili na referendum. Problem, ki ostaja odprt, je samo eden: kako vplivati na polovico volilnega telesa, da se iztrga iz apatije in prezitljivega odklanjanja politike ter se udeleži glasovanja?

Dr. Jože Pirjevec